

Građa za tematske propovijedi/kateheze
za 4 nedjelje došašća
Jubilarne godine 2025.

NICEJSKO CARIGRADSKO VJEROVANJE

dio 2.

Priredio dr. sc. Božidar Mrakovčić

SADRŽAJ

I U DUHA SVETOGA, GOSPODINA I ŽIVOTVORCA; KOJI IZLAZI OD OCA I SINA. KOJI SE S OCEM I SINOM SKUPA ČASTI I ZAJEDNO SLAVI; KOJI JE GOVORIO PO PROROCIMA.....	2
I U JEDNU SVETU KATOLIČKU I APOSTOLSKU CRKVI	12
I SPOVIJEDAM JEDNO KRŠTENJE ZA OPROŠTENJE GRIJEHA	22
I IŠČEKUJEM USKRSNUĆE MRTVIH I ŽIVOT BUDUĆEGA VIJEKA	32

**I U DUHA SVETOGA, GOSPODINA I ŽIVOTVORCA;
KOJI IZLAZI OD OCA I SINA.
KOJI SE S OCEM I SINOM SKUPA ČASTI I ZAJEDNO SLAVI;
KOJI JE GOVORIO PO PROROCIMA.**

1. Duh Sveti – Gospodin

Kao prvo treba uočiti razliku u Vjerovanju da je jedno vjerovati nešto (*credere*), a drugo vjerovati u nekoga (*credere in*). U Vjerovanju se na izvornom latinskom „vjerujem u“ (**credo in**) kaže samo za tri božanske osobe: „Vjerujem u jednoga Boga, Oca svemogućega... I u jednoga Gospodina Isusa Krista,... I u Duha Svetoga, Gospodina i životvorca“ (lat. *Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem ... Et in unum Dóminum Iesum Christum ... Et in Spíritum Sanctum, Dóminum et vivificántem*). Usprkos našem prijevodu: „I u jednu svetu katoličku i apostolsku Crkvu...“, nije isto vjerovati u tri božanske osobe i u Crkvu. U latinskom originalu tamo nema prijedloga **in**: *Et unam, sanctam, cathólicam et apostólicam Ecclésiám*. Latinski izvornik zapravo želi reći da mi vjerujemo da je Crkva jedna, sveta, katolička i apostolska, dakle, vjerujemo nešto o Crkvi, a ne u Crkvu. Kad su u pitanju pak Otac, Sin i Duh Sveti vjerujemo u nekoga, u osobe Presvetoga Trojstva. Ovime dakle Vjerovanje već na početku indirektno naglašava da je Duh Sveti božanska osoba s kojom smo pozvani ući u osobni odnos. Vjerovati u Duha Svetoga ne znači tek vjerovati u njegovu opstojnost kao treće božanske osobe nego ponajprije imati u njega povjerenja, vjerovati mu, živjeti svakodnevno vjernički odnos sa Duhom Svetima kao što to činimo i s Ocem i Sinom. Ovo nije samo po sebi razumljivo jer se Duha Svetoga često

predstavlja neosobnim slikama kao što su vjetar, vatra, voda ili golubica što sugerira da se radi o neosobnoj božanskoj snazi. Zato su dragocjene osobne slike za Duha Svetoga koje nalazimo u Ivanovom evanđelju: Branitelj, Svjedok (Iv 14,16-17), Vodič na Isusovu putu. Kao Branitelj Duh Sveti indirektno brani vjernike, a direktno zapravo Isusa u njima. Isusovi protivnici su za vrijeme njegova zemaljskog života napadali i osporavali njegov identitet kao Krista i Sina Božjega, proglašavajući ga lašcem i bogohulnikom. Tada se Isus sam branio kako njegovi učenici ne bi posustali u vjeri. Nakon Isusova uskrsnuća Duh Sveti je drugi Branitelj koji brani Isusa od svijeta koji ga i dalje napada želeći ga predstaviti lažnim, nekorisnim, nevažnim. Duh Sveti kao Duh Istine brani Isusa svjedočeći za njega u srcima vjernika koji su u napasti da povjeruju svijetu i napuste Isusa. Duh Sveti ima dakle ulogu Branitelja i Svjedoka za Isusa kako bi snagom njegova svjedočanstva i vjernici svjedočili za Isusa u svijetu, pred ljudima (Iv 15,26-27). Nisu li apostoli na Duhove od plašljivih ljudi postali Kristovi svjedoci upravo snagom primljenog Duha (Dj 1,8)?

Duh Sveti kao Paraklit može braniti i obraniti Isusa u učenicima jer savršeno poznaje Isusa. On je Duh Istine, a Istina je u četvrtom evanđelju sâm Isus kao onaj koji objavljuje istinu o Bogu kao Ocu i put kako doći k Ocu. Kad Isus kaže da će Duh Istine učenike „uvoditi u svu istinu“ (Iv 16,13) onda time ističe da će ih on voditi pravim putem prema Ocu, izvoru svakog života. Taj put je sam Isus, a Duh Istine vodič na tome putu. Duh Sveti vodit će učenike Isusovim putem time što će ih poučavati u svemu i dozivati im u pamet sve što im je Isus rekao (Iv 14,26). Poučavat će ih tako što će im pomoći Isusove riječi na pravi način shvatiti i primijeniti u budućim situacijama u kojima će se naći (Iv 16,13). Uloge branitelja, svjedoka, tumača i vodiča

na putu koje Isus pridaje Duhu Svetom u Ivanovu evanđelju pomažu nam Duha Svetoga shvaćati kao osobu i kao takvome mu se svakodnevno osobno i obraćati.

„Vjerujem u Duha Svetoga, Gospodina...” Naslov *Gospodin* (grč. *kyrios*) kojim grčki prijevod Staroga zavjeta (LXX) prevodi Božje ime Jahve, a uskrsla vjera ga u Novom zavjetu pridaje Isusu, označava da je osoba Duha Svetoga božanske naravi, jednako kao što su to i Otac i Sin. Drugim riječima, Duh Sveti je također Bog koji se kao takav „s Ocem i Sinom skupa časti i zajedno slavi”.

2. Duh Sveti – životvorac

„Vjerujem u Duha Svetoga, Gospodina i životvorca.” Istina da Duh Sveti daje život, čini živim, u Bibliji je višestruko naznačena: „Duh je onaj koji oživiljuje” (Iv 6,63); „Zakon Duha života u Kristu Isusu oslobodi me od zakona grijeha i smrti” (Rim 8,2); „Posljednji Adam postade duh životvorni” (1 Kor 15,45); „Slovo ubija, a Duh oživiljuje” (2 Kor 3,6).

U cijelome Pismu kad god je Duh Božji na djelu događa se skok u kvaliteti života. Kod Stvaranja Bog udahnuje u čovjeka svoj dah života i on postaje živo biće (Post 2,7), sposoban za odnos s Bogom; u utjelovljenju, Duh Sveti silazi na Mariju i u njoj nastaje ljudsko tijelo Kristovo (Mt 1,18-20; Lk 1,34-35); u uskrsnuću, Duh provaljuje u Kristov grob i on ustaje na novi život (usp. Rim 1,3-4; 1 Pt 3,18); u euharistiji, Duh Sveti se zaziva nad kruhom i vinom koji postaju živo Tijelo i Krv Kristova. I naše će se uskrsnuće na vječni život dogoditi djelovanjem Duha: „Ako u vama prebiva Duh Onoga koji uskrisi Isusa od mrtvih, onaj koji uskrisi Krista od mrtvih oživit će i smrtna tijela vaša po Duhu svome koji prebiva u vama” (Rim 8,11).

Kakav život daje Duh Sveti? Ne bilo kakav život, nego

božanski život, Kristov život, nadnaravni život, život novoga čovjeka. Kada i gdje Duh Sveti daje takav život vjerniku? U krštenju koje se naziva i „rođenje od Duha“ (Iv 3,5), u sakramentima, u Božjoj riječi, u molitvi, u vjeri, u patnji prihvaćenoj u sjedinjenju s Kristom. Pojasnimo tek prisutnost Duha u Božjoj riječi: „Riječi koje sam vam govorio duh su i život su.“ (Iv 6,63). Duh Sveti je onaj koji oživljuje, tj. čini da čovjek prihvaćajući Isusove riječi postane dijete Božje i ima život vječni (usp. Iv 3,6). Isusove riječi, budući da dolaze od Oca (Iv 12,49; 14,10.24), nisu tek ljudske nego Božje riječi, ispunjene su Duhom Božjim i izvor su božanskog života. Obilježje je Božje riječi da je djelatna (usp. 1 Sol 2,13) što ukazuje na prisutnost Duha. Duh je dakle u Isusovim riječima; kada Isus govori, on time daje i Duha i to „ne na mjeru“, već izobilno (Iv 3,34).

Što se tiče molitve kao načina primanja Duha Svetoga, sjetimo se Isusove riječi: „Ako dakle vi, iako zli, znate dobrim darima darivati djecu svoju, koliko li će više Otac s neba obdariti Duhom Svetim one koji ga zaištu!“ (Lk 11,13). Nije li i na Isusa sišao Duh Sveti dok se molio nakon krštenja (Lk 3,21-22) kao i na apostole na Duhove dok su se molili zajedno s Marijom (Dj 1,14)? Pavao će naglasiti dodatnu vezu između naše molitve i Duha Svetoga: „Tako i Duh potpomaže našu nemoć. Doista ne znamo što da molimo kako valja, ali se sam Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima. A Onaj koji proniče srca zna koja je želja Duha – da se on po Božju zauzima za svete“ (Rim 8,26-27). Duh je onaj koji u vjerniku moli i uči ga moliti.

Po čemu se vidi da vjernik ima u sebi život koji daje Duh Sveti? Ukoliko Duhom usmrćuje tjelesna djela (Rim 8,5-13), a to su: „bludnost, nečistoća, razvratnost, idolopoklonstvo, vraćanje, neprijateljstva, svađa, ljubomor, srdžbe, splet-karenja, razdori, strančarenja, zavisti, pijančevanja,

pijanke i tome slično" (Gal 5,19-21). Prema Pavlu radikalno očišćenje od grijeha događa se u krštenju, jer tada vjernik „umire grijehu“, tj. najodlučnije ga se odriče (usp. Rim 6,2-3). To umiranje vjernik je pak pozvan živjeti cijeloga života kroz borbu koju, upravo podupiran Duhom, treba voditi protiv požuda tijela, kako bi napredovao u novosti života: „Stoga, braćo, nismo dužnici tijelu da po tijelu živimo. Jer ako živite po tijelu, umrijet ćete; ali ako Duhom usmrćujete tjelesna djela, živjet ćete“ (Rim 8,12-13). Novi životu u Duhu se pozitivno prepoznaje po plodu Duha koji je prisutan u vjerniku: „Plod je pak Duha: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost“ (Gal 5,22-23). Ovakva „djelotvorna ljubav“ (Gal 5,6) pokazatelj je autentičnosti naše vjere u Isusa koja je opet pokazatelj prisutnosti i djelatnosti Duha Svetoga u nama, jer „nitko ne može reći: 'Gospodin Isus' osim u Duhu Svetom“ (1 Kor 12,3). Duh Sveti u nama je potvrda da smo po vjeri u Isusa postali Djeca Božja: „A onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja: onima koji vjeruju u njegovo ime“ (Iv 1,12); „A budući da ste sinovi, odasla Bog u srca vaša Duha Sina svoga koji kliče: 'Abba! Oče!'" (Gal 4,6; usp. Rim 8,15-16).

Priča se kako je Michelangelo, šetajući jednim dvorištem u Firenci, ugledao grubi mramorni blok, prekriven prašinom i blatom, koji je virio iz zemlje. Naglo se zaustavio i promotrio ga, zatim — kao obasjan iznenadnim bljeskom — reče prisutnima: „U ovom kamenu skriven je anđeo: želim ga osloboditi!“ I stade raditi dlijetom i oblikovati anđela kojeg je naslutio. Tako je i s nama. Bog Otac nas gleda i kaže: „U ovom komadu kamena skrivena je slika moga Sina; želim je iznijeti na vidjelo da u vječnosti blista do mene na nebu!“ A kako bi to učinio, služi se dlijetom križa; „obrezuje“ nas Isusovim riječima (usp. Iv 15,2), ispunja nas svojim Duhom

„da se pravednost Zakona ispuni u nama koji ne živimo po tijelu nego po Duhu“ (Rim 8,4).

3. Duh Sveti – koji izlazi od Oca i Sina

Do sada smo rekli da je Duh Sveti božanska osoba koja daje život. To se isto može reći i za Oca i Sina. Tko je Duh Sveti u odnosu na Oca i Sina? U čemu je njegova različitost u odnosu na Oca i Sina? Odgovor na ovo pitanje daje nam središnji stavak Vjerovanja o Duhu Svetome – da on izlazi od Oca i Sina. Slikom izlaženja se u isto vrijeme izražava božanska istobitnost Duha Svetoga s Ocem i Sinom i njegova posebnost u odnosu na Oca i Sina. Ono što razlikuje Duha Svetoga od Oca jest to da on od njega izlazi. Jedan je Otac od kojega Duh izlazi a drugi Duh Sveti koji od Oca izlazi. No i Sin izlazi od Oca koji je izvor obojice. Ali ne na isti način. Sin izlazi od Oca rađanjem; Isus je jedinorođeni Božji Sin. Duh pak izlazi od Oca disanjem („nadisanjem“). Slikovito, Sin izlazi iz Oca kao što misao proizlazi iz uma, a Duh kao dah koji izlazi iz usta. U ovome je razlika između Duha Svetoga i Sina. Osim toga Vjerovanje kaže da Duh Sveti izlazi ne samo od Oca nego i od Sina. Ali to se ne događa na isti način. Otac je prvi izvor Duha, a Sin to postaje tek posredno, jer mu ga Otac daruje. Sv. Toma bi rekao: Duh izlazi od Oca po Sinu.

Imajući u vidu Trojstvo kao zajedništvo božanskih osoba u ljubavi, može se reći da Otac rađa Sina u Duhu Svetome – to jest ljubeći ga; Otac i Sin „izdišu“ Duha Svetoga ljubeći se međusobno. Duh je vječni pokret ljubavi između Oca i Sina. Sv. Augustin će reći da je Otac onaj koji ljubi, Sin je Ljubljeni, a Duh Ljubav koja ih sjedinjuje kao uzajamni dar. Duh je kao takav vječno personificirani dar; otuda nazivi „dar“ i „zajedništvo“ koji se u Novome zavjetu pripisuju

Duhu Svetome.

Unatoč dobivenoj objavi, Duh Sveti ostat će uvijek skriveni Bog, premda je njegova prisutnost prepoznatljiva i očita po učincima, po plodu Duha. „Plod je pak Duha: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost“ (Gal 5,22-23). Duh Sveti je kao vjetar: ne zna se odakle dolazi i kamo ide, iako se vide posljedice njegova prolaska. On je kao svjetlo koje sve pred sobom osvjetljuje, ostajući samo nevidljivo. Zato je on najmanje ljubljeni od Trojice, premda je uzrok ljubavi – i vječne i zemaljske. Ocu i Sinu lakše je pristupiti kao osobama; za Duha nam je teže. Sam pojam božanske osobe skovan je prema ljudskim kategorijama. U strogom smislu, samo je Sin doista osoba na način da se utjelovio, uzeo ljudsku narav i ostaje Bog i čovjek! Ako se Duh Sveti definira pomoću ljudske kategorije osobe kao „treća osoba“ Trojstva, to je zato da se shvati kako ima svoju posve vlastitu ulogu. Otac, Sin i Duh Sveti jedno su, jedne božanske biti; razlikuju se kao osobe jer su im uloge različite. Prva je zadaća Duha upravo biti Ljubav koja protječe između Oca i Sina. Darujući nam svoga Duha, Otac i Sin žele da ona ista ljubav koja je među njima povezuje i nas ljude, kako s Bogom tako i međusobno. Ne kaže li Ivanovo evanđelje: „Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ pa će i Otac moj ljubiti njega i k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti“ (Iv 14,23)? Ili sv. Pavao: „Ta ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan!“ (Rim 5,5).

4. Duh Sveti – koji je govorio po prorocima

U Bibliji se zapažaju dva različita načina djelovanja Duha. Prvo je njegovo stvarateljsko i oživljujuće djelovanje koje se sastoji u tome da mijenja ljudsko srce. Ova uloga Duha je

najavljena već u Starome zavjetu: „Dat ću vam novo srce, nov duh udahnut ću u vas! Izvadit ću iz tijela vašega srce kameno i dat ću vam srce od mesa. Duh svoj udahnut ću u vas da hodite po mojim zakonima i da čuvate i vršite moje naredbe“ (Ez 36,26-27). Duh Sveti, dakle, osposobljava vjernika za vršenje Božje volje i to slobodno: ne natjeran vanjskom prisilom nego potaknut Božjom ljubavlju, razlivenom u srcu po darovanom Duhu (Rim 5,5). Drugo djelovanje Duha Svetoga je ono karizmatско koje se sastoji u dijeljenju posebnih darova za izgradnju zajednice. Pavao nabroja karizme koje se daju određenim pojedincima (1 Kor 12,8-10). No ističe iznad svega ljubav kao jedinstveni dar Duha, jednak i potreban svima (1 Kor 13).

Od svih karizmi što ih Pavao navodi u 1 Kor 12,8-10 (riječ mudrosti, riječ spoznanja, vjera, dari liječenja, čudotvorstva, prorokovanje, razlučivanje duhova, različiti jezici, tumačenje jezika), Vjerovanje se ograničava samo na proroštvo: „koji je govorio po prorocima“. To je ograničenje uvjetovano nužnom sažetošću Vjerovanja. Poslanica Hebrejima započinje riječima: „Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima po prorocima; konačno, u ove dane, progovori nama u Sinu“ (usp. Heb 1,1-2). Duh je govorio po Isusu i po Crkvi, osobito onoj ranoj čiji su spisi ušli, zajedno sa starozavjetnim spisima, u Pismo koje je svo bogoduhom (2 Tim 3,16), tj. nadahnuto Duhom Svetim (usp. 2 Pt 1,20-21). No Duh nije prestao govoriti po prorocima; on to čini i danas u Crkvi, premda se više ne radi o istoj vrsti kanonskog proroštva. Petar na Duhove vidi ispunjenje Joelovog proročanstva prema kojem će Gospodin u posljednje dana izliti svoga Duha na svako tijelo i svi će proricati (Dj 2,17-18). Drugi vatikanski sabor ponovno je potvrdio proročko poslanje svega Božjeg naroda: „Svaki član Crkve treba svjedočiti Isusa u duhu proroštva.“ U tome

se sastoji novost Kristova dolaska i izljeva njegova Duha. U Starom zavjetu samo su neki, i to u posebnim okolnostima, bili proroci; sada svi dijele to zvanje.

Unutar tog proročkog naroda postoje neki koji imaju posebnu karizmu proroštva i nazivaju se jednostavno „proroci“ (usp. 1 Kor 12,9; 14,1 sl.). Svi noviji crkveni dokumenti o poslanju biskupa i prezbitera ističu da karizma proroštva treba na poseban način sjati u životu pastira. Po ređenju oni na jedinstven način sudjeluju u Kristovu proročkom, kraljevskom i svećeničkom poslanju. Osobito u naviještanju Božje riječi, u propovijedanju, taj proročki dar treba doći do izražaja. Propovjednici su pozvani propovijedati ne svoju nego Božju riječ. Da bi u tome uspjeli, nije važno samo znanje nego prvenstveno egzistencijalna povezanost s Gospodinom i molitvena otvorenost nadahnuću njegova Duha.

Kod Ivana Isus, govoreći o Duhu Svetome, obećava: „poučavat će vas o svemu i dozivati vam u pamet sve što vam ja rekoh“ (Iv 14,26). Duh ne doziva u pamet sve Isusove riječi odjedanput nego upravo one koje su u tom času najprikladnije situaciji i problemu u kojem se nalazi Crkva ili pojedinac. Duh Sveti neće propustiti objaviti takvu riječ za ređenom propovjedniku kao i svakom vjerniku ako je ponizno i ustrajno traži. U tom smislu nas Duh Sveti prosvjetljuje i vodi na našem kršćanskom putu „dok svi ne prispijemo do jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršenog, do mjere uzrasta punine Kristove“ (Ef 4,13).

Ispovijedajući vjeru u Duha Svetoga u Vjeronanju mi ne izričemo tek ono što vjerujemo o njemu nego prvenstveno istinu o našem vjerničkom odnosu s Duhom Svetim kao i našu želju da taj odnos svakodnevno plodonosno živimo. Vjeronanje nam posvješćuje presudnu važnost Duha Svetog

ga u našem životu. Istina, Duh Sveti djeluje i u onima koji ga i ne poznaju. On je poput vjetra koji puše gdje i kako hoće (Iv 3,8). No koliko bi plod Duha (ljubav, radost, mir...) mogao biti u nama veći kada bismo mu bili otvoreniji i na njega više računali? Ukoliko vjerujemo u Isusa, Duh Sveti je već u nama prisutan. No, jesmo li ga i koliko puni?

I U JEDNU SVETU KATOLIČKU I APOSTOLSKU CRKVI

Nakon govora o Ocu, Sinu i Duhu Svetome u koje vjerujemo, u Vjerovanju je na kraju riječ o stvarnostima i istinama koje vjerujemo. Prvo mjesto među njima zauzima Crkva kao jedna, sveta, katolička i apostolska.

Crkva (grč. *ekklesia* = *zbor onih koji su pozvani/sazvani*) je narod što ga Bog saziva i sabire iz svih krajeva zemlje, kako bi stvorio zajednicu onih koji po vjeri u Isusa Krista i krštenju postaju djecom Božjom, udovima Kristovim i hramom Duha Svetoga.

► Zašto je potrebno nešto o Crkvi vjerovati?

Drugi vatikanski sabor govori o Crkvi kao „sakramentu ili znaku ili oruđu najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog roda“ (LG 1). Svoje postojanje duguje djelovanju Trojstva: ima svoj izvor u „sveopćem spasenijskom naumu Oca“, ostvarenom preko „poslanja i djela Sina“ i „posvetiteljskog djela Duha“ (LG 2-4). Krist ju je na zemlji ustanovio i uzdržava je kao „svetu Crkvu, zajednicu vjere, ufanja i ljubavi, kao vidljivi organizam, po kojemu na sve razlijeva istinu i milost“ (LG 8). Kao „društvo sastavljeno od hijerarhijskih organa i mistično Kristovo Tijelo, vidljiv zbor i duhovna zajednica, zemaljska Crkva i Crkva koja već posjeduje nebeska dobra“ Crkva je „jedna složena stvarnost, sastavljena od ljudskog i božanskog elementa“ (LG 8). Ona je „jedina Kristova Crkva“, sveta, katolička i apostolska, od Krista predana Petru da je pase (usp. Iv 21,17) i povjerena njemu i ostalima apostolima da je šire i njome upravljaju (usp. Mt 28,18 sl.) (LG 8).

Zašto je Crkva sadržaj naše vjere pa u Vjerovanju kažemo da u nju vjerujemo? Što je u Crkvi predmet vjere, a što puke spoznaje i iskustva? Odgovor je sadržan u definiciji Crkve kao „otajstvu i sakramentu spasenja“. Poučeni Saborom vjerujemo da Crkva nije samo ono što je vidljivo ljudskom oku i sudu svijeta. U njoj postoji nadnaravna dimenzija, jer je djelo Trojstva; svoje postojanje duguje božanskom naumu i Kristovoj volji; ona je, kao i Pismo i sama osoba Kristova, premda na drugačiji način, istodobno božanska i ljudska. Mi poznajemo ono što je u Crkvi vidljivo – ljudsko, ali vjerujemo ono što je u njoj nevidljivo – božansko. Kao nevidljive stvarnosti o Crkvi u koje vjerujemo, Vjerovanje navodi njezina četiri svojstva: jedna, sveta, katolička i apostolska. U kom smislu su ta svojstva ono što o Crkvi vjerujemo?

1. Vjerujem da je Crkva jedna

O jedinstvu Crkve govore već crkveni oci. Prije sv. Augustina smatralo se da se crkveno jedinstvo očituje u međusobnoj slozi biskupa. Radilo bi se, dakle, o nečemu isključivo vanjskom i vidljivom što i nije nešto u što se trebalo vjerovati. Sveti Augustin počinje razlikovati dvije razine jedinstva Crkve: zajedništvo sakramenata (vanjska razina) i zajedništvo svetih (unutarnja razina). Zajedništvo sakramenata vidljivo povezuje među sobom sve vjernike koji sudjeluju u istim vanjskim znakovima kao što su sakramenti, Pisma, hijerarhija. Zajedništvo svetih je pak nevidljivo i povezuje među sobom sve i samo one vjernike koji pristupaju vanjskim znakovima s ispravnim vjerničkim stavom te primaju i zajedničku stvarnost skrivenu u znakovima, to jest Duha Svetoga, milost, ljubav.

Kršćani, dakle, nisu jedna Crkva, u crkvenom jedinstvu,

samo zato jer zajedno slave iste sakramente, nego prvenstveno zato jer čineći to u vjeri primaju Duha Svetoga. Na ovaj način jedinstvo Crkve postaje ponajprije unutarnja, nevidljiva stvarnost u koju treba vjerovati, temelji se na posjedovanju istoga Duha. Jedinstvo Crkve ostvaruje isti Duh koji stvara jedinstvo i u Trojstvu. Otac i Sin žele da kao vjernici budemo ujedinjeni među sobom i s njima onim istim vezom koji ujedinjuje i njih, a to je ljubav koja je Duh Sveti. Ono što je duša za ljudsko tijelo – oživljava ga i ujedinjuje – to je Duh Sveti za Kristovo tijelo koje je Crkva.

Augustinova razlika dviju razina ostvarenja crkvenog jedinstva pokazuje se osobito korisnom i aktualnom u ekumenskom dijalogu. Puna pripadnost Crkvi, istina, traži oboje zajedno: i vidljivo zajedništvo sakramentalnih znakova i nevidljivo zajedništvo milosti. Dva vida Crkve – vidljivi i nevidljivi, odnosno institucionalni i duhovni – ne mogu se razdvajati. No, ova dva vida, zbog povijesnih podjela i ljudskog grijeha, danas se nažalost ne poklapaju: podijeljeni smo na katolike, pravoslavce i protestante. Ako nema vanjskog, institucionalnog zajedništva, znači li to da nema i onog važnijeg, unutarnjeg? Ukoliko je glavni kriterij zajedništva Duh Sveti, jesmo li kao katolici više u zajedništvu s mnoštvom indiferentnih katolika ili s onim pravoslavicima i protestantima koji ljube Isusa Krista do te mjere da su spremni za njega dati život, šireći evanđelje i boreći se protiv nepravde i siromaštva? Gdje je Duh Sveti prisutniji?

Prema Augustinu bitno načelo jedinstva Crkve je ponajprije u Duhu što ne umanjuje važnost vanjskog zajedništva biskupa međusobno i s rimskim papom. Crkva je kao Kristovo Tijelo otajstvena stvarnost prije negoli zbilja koja se društveno i vidljivo očituje prema vani. Ona je odsjaj savršenog jedinstva koje postoji između Oca i Sina

djelovanjem Duha. Isus je jednom zauvijek postavio mistični temelj jedinstva kad je rekao: „Da budu jedno kao što smo mi jedno“ (Iv 17,22). Jedinstvo u nauku i disciplini kojemu se nadamo bit će plod toga mističnog i duhovnog jedinstva; ono nikada ne može biti njegov uzrok. Najkonkretniji koraci prema jedinstvu stoga nisu oni koji se čine za stolom ili u zajedničkim izjavama predstavnika različitih vjeroispovijesti nego u vjernicima koji zajedno, u bratskom suglasju, priznaju Isusa Gospodinom, dijele međusobno primljene karizme i prepoznaju se braćom u Kristu.

2. Vjerujem da je Crkva sveta

Crkva je sveta budući da joj je tvorac Presveti – Bog. Isus Krist je dao sama sebe za nju da je posveti i učini posvetiteljicom, a Duh Sveti je ljubavlju oživljava. Svetost Crkve, dakle, ne dolazi ponajprije od njezinih članova, nego od Duha Svetoga koji ju neprestano posvećuje.

Ispovijedati svetost Crkve znači priznati da se u njoj nalaze milosna sredstva koja hrane život: od žive predaje evanđelja do sakramenata i svjedočanstva svetaca. Budući da je u njoj pohranjena punina "sredstava spasenja", svetost je poziv svakoga njezina člana i svrha svekolikoga njezina djelovanja. Prema tome, Duh Sveti čini da i članovi Crkve mogu postati sveti.

Svetost je zapravo Božji atribut – jer "Ti si jedini svet", govorimo Bogu. No i vjernicima je dano sudjelovati na Božjoj svetosti. Svetost vjernika nije moguće uočiti ukoliko se gleda samo na njihove ljudske slabosti i grijehe, a ne primjećuju se Božja djela koja oni čine. Po tim djelima Bog je i danas živ i djelatno prisutan u ovome svijetu te ljude privlači k sebi.

Na svetost Crkve osobito upućuje njezin naziv Božji narod koja ona baštini od Izraela kao starozavjetnog izabranog Božjeg naroda. Ulazeći u Savez s Bogom Izrael postaje „Božja predraga svojina mimo sve narode ... kraljevstvo svećenika, narod svet“ (Izl 19,5-6). Bog je jedini i triput, tj. savršeno svet (Iz 6,3) jer je kao Stvoritelj različit od svega stvorenja, nadilazi sve stvoreno (hebr. *qaddoš* znači ujedno svet i različit). On je i moralno svet: „Sveti budite! Jer sam svet ja, Jahve, Bog vaš! Svoje se majke i svoga oca svaki bojte! Subote moje držite! Ja sam Jahve, Bog vaš! Ne obraćajte se na ništavila! Ne pravite sebi lijevanih kumira! Ja sam Jahve, Bog vaš!“ (Lev 19,2-4). Bog želi da i njegov narod bude svet, sličan njemu i po tome različit od drugih naroda. Kontekst poziva na svetost po primjeru Božje svetosti u Lev 19 pokazuje da se ta svetost živi vršeći Božje zapovijedi. Zapovijedi nisu samo objava puta kojim Božji narod treba ići ukoliko želi ostati u Savezu s Bogom, nego prvenstveno objava Božjih vrijednosti do kojih Bog drži i traži da do njih drži i njegov narod kako bi ga nasljedovao u njegovoj svetosti i na taj način bio svet, drukčiji od drugih naroda. Samo tako će izvršiti svoje poslanje „kraljevstva svećenika“ da i drugi narodi po svetosti Izraela dođu do spoznaje Boga. I Crkva je izabrana od Boga da kao vidljiva zajednica među narodima, kao novi Božji narod, živi svoju svetost nasljeđujući Isusa i tako bude "sol zemlje i svjetlo svijeta" (Mt 5,13). Kršćani nisu od svijeta kao što ni Isus nije od svijeta (usp. Iv 17,16). Pozvani su biti drukčiji od svijeta, sveti, živjeti Kristove vrijednosti i tako vršiti svoje poslanje kraljevskog svećenstva (usp. Otk 1,5-6; 5,9-10; 20,6), privlačiti ljude k Bogu.

Crkva je dakle sveta ukoliko stalno donosi plodove svetosti na zemlji. S druge strane moramo priznati

da su članovi Crkve i grijешnici, uvijek u potrebi za obraćenjem i pročišćavanjem. Crkva bez grijeha, naime, pobožna je iluzija. U Crkvi su oduvijek prebivali i svetost i grijeh – često u istoj osobi. Klasični izraz za Crkvu *sancta et semper reformanda* – sveta i uvijek potrebna obnove – izražava suživot grijeha i svetosti u Crkvi. U svojoj povijesnoj i ljudskoj stvarnosti njezini članovi i institucije mogu biti grešni. Njezina svetost uvijek iznova može biti okaljana ljudskim slabostima. Za razliku od Kristovog čovječstva koje nije upoznalo grijeha, ljudski element u Crkvi ga poznaje. Kao takva Crkva živi trajno od oproštenja, od ispovijedanja milosti koja ju opravdava i posvećuje. Crkveni vjernici su zato pozvani uvijek rasti u svetosti osobnim obraćenjem i nastojanjem da rastu u sličnosti s Kristom.

Svetost se, pak, poglavito očituje u savršenstvu ljubavi. Luka je u svom evanđelju starozavjetni poziv: „Sveti budite! Jer sam svet ja, Jahve, Bog vaš!” (Lev 19,2) promijenio u „Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan” (Lk 6,36). Čovjek se može vinuti do zavidne razine Božje svetosti ukoliko se da ispuniti i voditi Božjom ljubavlju. Potvrda da je to moguće su toliki sveci i blaženici tijekom povijesti Crkve. I zbog njihove svetosti Crkva je sveta. Svaki se vjernik treba pitati: Koliko svojom osobnom svetošću doprinosim svetosti Crkve? Jesam li svojim životom onima izvan Crkva na poticaj ili spoticaj?

3. Vjerujem da je Crkva katolička

Kad čujemo govor o „katoličkoj Crkvi”, obično mislimo na onaj dio kršćanstva koji kao vrhovnog pastira priznaje papu, dakle na Rimsku katoličku Crkvu, u suprotnosti s Pravoslavnom Crkvom i Crkvama Reformacije. To je točno! Pa ipak, pridjev „katolički” pripadao je Crkvi mnogo prije

tih podjela i označuje stvarnost mnogo dublju nego što smo navikli misliti.

Prvi koji je taj izraz upotrijebio za Crkvu bio je sv. Ignacije Antiohijski (35.-107.): „Gdje je biskup, ondje je i zajednica, kao i gdje je Isus Krist, ondje je i katolička Crkva“. Crkva je dakle katolička jer je Krist u njoj prisutan. Pridjev katolički (grč. *catholicos*) znači doslovce opći, posvudašnji, univerzalni, sveobuhvatni. Kad je u pitanju Crkva, pridjev „katolički“ prema *Katehezama* sv. Ćirila Jeruzalemskog (313.-386.) uključuje dvostruku univerzalnost: a) vanjsku, ili geografsku, po kojoj Crkva obuhvaća sve ljude na cijeloj zemlji; b) unutarnju, ili sadržajnu, po kojoj Crkva posjeduje svu istinu i sve karizme. Drugim riječima, Crkva je katolička jer je „Tijelo njegovo, punina Onoga koji sve u svima ispunja“ (usp. Ef 1,23). Katolička je jer je Kristom ispunjena i obdarena i kao takva ima svu istinu i sve karizme. Krist je punina, svjetlo, istina i život. Jedino je on potpuno sveobuhvaćan (katolički) i zato je i Crkva katolička jer je on u njoj kao takav prisutan. Možemo li Kristovu prisutnost ograničiti samo na Rimokatoličku Crkvu? Nisu li katolici u ovom smislu i protestanti i pravoslavci?

No s druge strane može postojati samo jedna katolička Crkva: ne mogu postojati dva Kristova tijela međusobno odijeljena. U takvu katoličku Crkvu potrebno je biti ucijepljen da bi se imalo život: jer se samo u njoj crpi Božja istina i samo se u njoj karizme drže na okupu i u živu su dodiru sa svojim izvorom, Duhom uskrsloga Isusa. Sv. Irenej Lionski (130.-202.) veli: „Gdje je Crkva, ondje je i Božji Duh; a gdje je Božji Duh, ondje su Crkva i svaka milost. A Duh je Istina. Stoga oni koji u njemu nemaju udjela ne sišu s majčinih grudi za život niti crpe iz najčišćega izvora što izvire iz Kristova Tijela, nego 'kopaju ispucane cisterne' od zemaljskih jama i piju ustajalu vodu iz baruštine“.

Tražiti Duha i njegovati karizme znači više od pukog ostajanja vjernim pripadnicima Rimske katoličke Crkve; to znači imati osjećaj za univerzalnost, cjelovitost; ne zatvarati se u partikularno i privatno, gubeći iz vida cjelinu; kucati u ritmu Božjega i Kristova srca koje grli sve i svakoga. Treba osjećati sa Crkvom (*„sentire cum Ecclesia“*), imati *sensus Ecclesiae*, kao što svaki ud u tijelu životno osjeća cijelo tijelo u kojem se kreće i kojim se hrani. Treba uvijek gledati svaki dio Crkve unutar cjeline, a cjelinu Crkve prisutnu u svakome njezinu dijelu.

Crkva je katolička i u smislu da ju je Isus Krist otvorio svim narodima, svim ljudima, svim naraštajima, da bude posvuda prisutna pronoseći njegovo ime, navješćujući njegovu radosnu vijest, pružajući svima njegovu ljubav. Crkva je univerzalna (katolička), jer njezino poslanje obuhvaća svekoliko čovječanstvo, ima sposobnost prilagoditi se svakom okruženju, uzdižući i poboljšavajući bilo koju kulturu i civilizaciju. U ovom smislu i pravoslavci su katolici ukoliko su otvoreni svima. Budući da poslanje Crkve obuhvaća cijelo čovječanstvo, svaka osoba, na svoj način, pripada ili je barem pozvana na katoličko jedinstvo Božjega naroda. Ukoliko katolička, Crkva je ujedno nužno i misionarska, jer Bog „hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine“ (1 Tim 2,4).

4. Vjerujem da je Crkva apostolska

Smisao posljednje oznake Crkve, „apostolska“, izražen je u Poslanici Efežanima: „Tako dakle više niste tuđinci ni pridošlice, nego sugrađani ste svetih i ukućani Božji, nazidani na temelju apostola i proroka, a zaglavni je kamen sam Krist Isus. U njemu je sva građevina povezana i raste u hram svet u Gospodinu; u njemu ste i vi ugrađeni u prebivalište Božje u Duhu“ (Ef 2,19–21).

Reći da je Crkva apostolska znači da je sjedinjena s Isusom Kristom, kamenom zaglavnim, po apostolima koji su njezin temelj. Ovdje se razlikuje kamen zaglavni i temelj. Drugdje je sam Isus nazvan temeljem: „Doista, nitko ne može postaviti drugoga temelja osim onoga koji je već postavljen – to je Isus Krist“ (1 Kor 3,11). Nema proturječja: Krist je temelj u aktivnom smislu, apostoli u pasivnom. Isus je onaj koji utemeljuje Crkvu na sebi; apostoli su temelj Crkve ukoliko su utemeljeni na Kristu.

Apostolski karakter Crkve započinje izborom Dvanaestorice čime je Isus jasno pokazao svoju želju da apostoli nakon njegove smrti nastave njegovo djelo i poslanje. Drugi konstitutivni trenutak jest poslanje apostola: „Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio (Mt 28,18-20). Pojam „apostolska“ može, dakle, imati pasivno i aktivno značenje. U pasivnom smislu, reći da je Crkva apostolska znači reći da je utemeljena na apostolima, izabranim svjedocima uskrsnuća. U aktivnom smislu znači reći da je misionarska, da je i ona „poslana“. Drugim riječima, Crkva je apostolska ako nastavlja činiti ono što su činili apostoli. Ovaj je vid danas jako važno istaknuti. Naša je situacija, naime, slična situaciji apostola: oni su naviještali evanđelje pretkršćanskom svijetu, a mi ga moramo naviještati onom postkršćanskome. Svi kršteni članovi Crkve su od Krista poslani, tj. pozvani su sudjelovati u apostolskom poslanju propovijedanja evanđelja cijelome svijetu, svatko u skladu sa svojim specifičnim poslanjem, neki više riječima a svakako svi prvenstveno djelima.

U Ivanovu evanđelju apostolsko poslanje stavljeno je u odnos s poslanjem Sina od Oca: „Kao što je mene poslao Otac, i ja šaljem vas“ (Iv 20,21). Prva je Crkva shvatila važnost toga odnosa i dosljedno ga proširila od apostola

na njihove nasljednike - biskupe. Krist je poslan od Oca, apostoli od Krista, biskupi od apostola koji su ih izabrali za svoje nasljednike. Ova susljednost poslanja temelj je načela „apostolskog nasljedstva“. Apostolsko nasljedstvo jest prenošenje apostolskoga poslanja i vlasti njihovim nasljednicima po sakramentu svetoga reda. Zahvaljujući tome prenošenju Crkva ostaje u zajedništvu vjere i života sa svojim apostolskim početkom.

U tumačenju Katoličke Crkve apostolsko nasljedstvo uključuje i prenošenje uloge glave apostola. Ako je Petar temelj i stijena na kojoj Isus namjerava sagraditi svoju Crkvu (usp. Mt 16,18sl.), to znači da Crkva može nastaviti postojati samo ako i njezin temelj nastavi postojati. Zato se Petrova uloga nastavlja u njegovim nasljednicima, rimskome papi. Crkva je, dakle, apostolska i zbog svoje strukture, budući da je poučavana, posvećena i vođena do Kristova povratka od apostola i njihovih nasljednika, biskupa u zajedništvu s Petrovim nasljednikom.

Apostolsko nasljedstvo ne možemo svesti na nešto čisto pravno, da je ređenje izvršio netko tko ima kanonsku vlast to učiniti. U apostolskom nasljeđu postoji i duhovni element: pomazanje Duhom po kojem izabrani ima udjela u Kristovu proročkom, kraljevskom i svećeničkom pomazanju. Kanonski izbor sam po sebi jamči apostolsko nasljedstvo, ali ne i apostolski uspjeh! Istinski apostolski uspjeh osigurava upravo pomazanje Duhom Svetim. Upravo uz pomoć Duha Svetoga Crkva uči (tumači), čuva i vjerno prenosi Božju objavu, polog vjere primljen od apostola. I zato je apostolska, jer počiva na svjedočanstvu i nauku apostola koji je do nas došao preko Pisma i predaje (apostolska predaja).

ISPOVIJEDAM JEDNO KRŠTENJE ZA OPROŠTENJE GRIJEHA

Izraz „jedno krštenje“ preuzet je u Vjerovanju iz Poslanice Efežanima: „Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan krst! Jedan Bog i Otac sviju, nad svima i po svima i u svima!“ (Ef 4,5–6). Odrednica „za otpuštenje grijeha“ nadahnjuje se pak na Petrovoj riječi u govoru na Duhove. Na pitanje ganute svjetine: „Što nam je činiti, braćo?“, Petar odgovara: „Obratite se i svatko od vas neka se krsti u ime Isusa Krista da vam se oprostite grijesi i primit ćete dar, Duha Svetoga“ (Dj 2,37–38).

Izraz „jedno krštenje“ mogao bi predstavljati odgovor na pitanje iz prvih stoljeća kršćanstva, treba li krštenje ponoviti ukoliko su ga podijelili nedostojni služitelji ili heretici. Augustin tvrdi da je krštenje i u tom slučaju valjano ako se slavi na ispravan način, pa ga ne treba ponavljati. Krštenje je sakrament koji je priznat kao valjan u različitim kršćanskim Crkvama i kao takav je temelj ekumenskog nastojanja oko jedinstva Crkve. Svima nam je jedno, odnosno isto krštenje.

1. Krštenje u Novome zavjetu

Od samih početaka Crkve, krštenje se promatra kao konstitutivni čin vjernika – onaj koji ga čini „učenikom“ Kristovim i članom Božjeg naroda. Prema Mateju, praksa krštavanja potječe izravno iz naloga Uskrsloga koji, prije uzašašća kaže apostolima: „Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga...” (Mt 28,19).

Najbogatiji nauk o značenju krštenja u Novom zavjetu nalazimo kod svetoga Pavla. Po krštenju vjernik „umire grijehu“ (Rim 6,11), postaje „novo stvorenje“ (2 Kor 5, 17),

„novi čovjek” (Ef 2,15), član Kristova Tijela koje oživljuje Duh Sveti (Ef 4,4). Obred krštenja se u Novom zavjetu prikazuje i kao „kupelj očišćenja” (Ef 5,26; Heb 10,22; Tit 3,5) te kao prosvjetljenje (Heb 6,4; 10,32); za Ivana ono je „novo rođenje” (Iv 3,5).

Uz krštenje vodom u Novome zavjetu spominje se i obred polaganje ruku koji ima za cilj vidljivo i karizmatski priopćiti Duha Svetoga (usp. (Dj 8,14-17). Pavao spominje i obred pomazanja: „Bog je onaj koji nas zajedno s vama utvrđuje za Krista; on nas i pomaza, on nas i zapečati i u srca naša dade zalog – Duha” (2 Kor 1,21–22). Povezivanje krštenja, polaganja ruku i pomazanja odražava praksu prve Crkve koja je istovremeno podjeljivala sva tri sakramenta kršćanske inicijacije: krštenje, potvrdu i euharistiju.

Iz obreda pomazanja (*chrío* = *pomazati*) izvodi se i samo ime kršćana (*christianoí*), kao što je iz njega proizišlo i ime Krist, tj. Pomazanik. Tema Duha Svetoga kao „kraljevskog pečata” kojim Krist označuje vjernika u času krštenja razvila se kasnije u nauk o „neizbrisivom karakteru” koji podjeljuje sakrament krizme. Sakrament potvrde se u prvoj Crkvi podjeljivao odmah nakon krštenja. Temelj takvoj praksi bio je sam Isus Krist na kojega je odmah nakon krštenja od Ivana u Jordanu sišao Duh Sveti. Tako su i krštenici, nakon što bi izašli iz krsnog zdenca, odmah primali krizmu ili pomazanje Duhom Svetim. Danas su, osim u slučaju krštavanja odraslih, sakrament krštenja i krizme odijeljeni. Krštenje je sakrament rađanja na novi život, a potvrda je sakrament rasta, svjedočanstva, povezana tijesno sa zrelošću kršćanskog života.

2. Vanjski znakovi krštenja i njihovo značenje

U starini je postojala posebna kateheza, zvana mistagoška,

koju je krštenicima držao biskup, i to ne prije nego poslije krštenja, u tjednu poslije Uskrsa. Ta kateheza je imala za cilj uvesti novokrštenike u misterij primljenog krštenja. Prolazili su se pojedini vanjski znakovi koji prate sakrament i tumačili njihov simbolički i otajstveni smisao. Nije na odmet ukratko se prisjetiti vanjskih znakova krštenja i njihova unutarnjeg smisla.

Kao i svaki sakrament, krštenje se sastoji od dvoga: od gesta i od riječi. I vid i sluh su pozvani na sudjelovanje. Krštenje nalikuje uprizorenju, kazališnoj drami. Razlika je u tome što se u drami neki događaj tek prikazuje, a u sakramentu se obnavlja. Sakrament krštenja u svojoj učinkovitosti i ostvaruje ono što označuje. U sakramentu krštenja se spasenjska stvarnost Isusove smrt i uskrsnuća uprisutnjuje i postaje učinkovita u kršteniku.

Krštenje počinje davanjem imena: „Koje ime dajete svome djetetu?” Biblija nas uvjerava da nas Bog poznaje i zove po imenu (usp. Iz 43,1). Zainteresirani smo za nečije ime ukoliko želimo odnos s njime. Davanje imena upućuje da krštenjem ulazimo u odnos s Bogom.

Slijedi odricanje od Sotone i ispovijest vjere nakon čega dolazimo do samog čina krštenja. Liturgija posebnu pozornost posvećuje elementu vode. Prisjeća se vode potopa, Crvenog mora, Jordana, vode koja je potekla iz Kristova boka. Zbog krštenja voda je prvim kršćanima postala vrlo draga. Sv. Tertulijan je od milja naziva „naša voda” i dodaje: „Kao što ribice nastaju i žive u vodi, a guše se i ugibaju ako se od nje udalje, tako i mi kršćani ako se udaljimo od svojega krštenja”.

Slavljenik potom poziva roditelje ka krstionici i krštenika triput polijeva po glavi, izgovarajući jednostavne i svečane riječi koje je sam Isus odredio u Evanđelju: „Ja te krstim u

ime Oca i Sina i Duha Svetoga.”

Ovdje se vidi koliko je u sakramentima važno vidjeti i čuti. Vidimo čin krštenja i čujemo izgovorene riječi koje objašnjavaju značenje čina. Čin trostrukog polijevanja simbolizira Isusa Krista koji je tri dana bio u grobu i treći dan uskrsnuo. Sveti Pavao ovako tumači krštenje: „Ili zar ne znate: koji smo god kršteni u Krista Isusa, u smrt smo njegovu kršteni. Krštenjem smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt da, kao što Krist slavom Očevom bî uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života (Rim 6,3-4). S druge strane, riječi „u ime Oca i Sina i Duha Svetoga” prizivaju, štoviše, uprisutnjuju Trojstvo. Tako u krštenju ispovijedamo dva najveća otajstva naše vjere: gestama prizivamo utjelovljenje, smrt i uskrsnuće Kristovo, a riječima Božje jedinstvo i Trojstvo.

U Božjem djelovanju uvijek se uočava nesrazmjer između upotrijebljenih sredstava i postignutih plodova. Sredstva su krajnje jednostavna (u krštenju malo vode i nekoliko riječi), a plodovi veličanstveni. Krštenik prima oprostjenje grijeha i postaje novo stvorenje, rođeno „iz vode i Duha”, dijete Božje, ud Kristova Tijela – Crkve, živi hram Duha Svetoga. Nebeski Otac izgovara nad svakim djetetom ili odraslim koji izlazi iz krsnoga zdenca riječi što ih je izgovorio nad Isusom kad je izišao iz voda Jordana: „Ti si Sin moj, ljubljani (ili: kći moja, ljubljena); u tebi mi sva milina” (Mk 1,11). Sve se ovo u krštenju zbiva u znaku, u slici, tj. po znamenjima; ali ono što se po njima postiže nije tek simbol, nego stvarnost. Osoba nije stvarno sišla u smrt, ali joj je Isus ipak darovao plod svoje smrti i uskrsnuća.

Krštenje upotpunjuju i neki manji, ali veoma znakoviti obredi. Prvi je mazanje uljem krizme koje označuje dar Duha Svetoga novokršteniku. Krštenjem postajemo kršćani, tj.

pomazanici Duhom Svetim, pritjelovljeni Kristu pomazanom za svećenika, proroka i kralja. Slijedi odijevanje novokrštenika bijelom haljinom koja označava nevinost koju mu je Krist vratio, a koju će roditelji i kumovi trebati pomagati čuvati cijeloga života. Drugi je obred svijetla. Svijeća zapaljene na uskrsoj svijeći je simbol vjere koju će roditelji i kumovi trebati prenijeti djetetu. Treći je obred *Efeta*. Služitelj dotiče uši i usta krštenika i izgovara aramejsku riječ *effata* kojom je Isus nekoć vratio sluh i govor gluhonijemome (usp. Mk 7,34) – kao znak Riječi Božje koju kršćanin treba slušati i naviještati.

Često se postavlja pitanje: zašto krstiti djecu dok su mala, a ne čekati da odrastu pa da sama slobodno odluče? Pitanje je ozbiljno, ali može skrivati i varku. Kada roditelji odluče imati dijete, pitaju li ga prije za dopuštenje? Ne, nego, znajući da je život golem dar, s pravom pretpostavljaju da će im dijete jednog dana biti zahvalno. Traži li se dopuštenje prije nego što se nekome daruje dar? A krštenje je božanski život koji nam se besplatno „daruje“. Nije povreda slobode djece omogućiti im da taj dar prime već u samu zoru života. Nije isto proživjeti djetinjstvo i mladost u posvetnoj milosti ili bez nje! Naravno, sve to pretpostavlja da su i sami roditelji vjernici i da žele pomoći djetetu razviti dar vjere. Crkva roditeljima u tom pogledu priznaje odlučujuću nadležnost. Zato ne želi da se dijete krsti protiv volje roditelja.

3. Učinkovitost krštenja

Kakav smisao ima razmišljati o smislu krštenja za nas koji smo kršteni možda davno u svome djetinjstvu? Želi li nas Vjerovanje ispovijedanjem jednog krštenja na oproštenje grijeha tek prisjetiti nečega što se zbilo u prošlosti? Ne, riječ je o tome da u sebi „aktiviramo“ sve što smo na krštenju primili i da slobodnom, osobnom odlukom potvrdimo sve

ono što smo tada, tuđim ustima, obećali.

Sakrament krštenja može biti valjano primljen, ali može ostati bez ploda ukoliko nisu ispunjeni neki uvjeti što onda priječi njegovu učinkovitost. Sakramenti naime nisu magijski obredi koji djeluju mehanički, mimo čovjeka ili bez ikakve njegove suradnje. Njihova učinkovitost je plod suradnje između božanske svemoći (Kristove milosti, odnosno Duha Svetoga) i ljudske slobode. Sakramenti imaju svoju objektivnu učinkovitost (*ex opere operato*) zahvaljujući Kristu koji djeluje u njima, neovisno o dostojnosti služitelja ili primatelja sakramenta. No učinkovitost sakramenta ovisi i o slobodi i raspoloženju primatelja (*ex opere operantis*), odnosno o njegovoj suradnji s milošću.

Dar ili milost Božja po sakramentu krštenja je iznimno bogata: oproštenje grijeha (i osobnog i istočnog), dar teologalnih kreposti vjere, ufanja i ljubavi, božansko posinjenje i sjedinjenje s Kristom, postajanje udom njegova Tijela – Crkve i sve to djelovanjem Duha Svetoga koji se nastanjuje u kršteniku. Krštenje je doista bogat milosni „paket“ koji smo primili u času našega rođenja od Boga. A u čemu se sastoji čovjekov doprinos u krštenju? U vjeri! Novi zavjet to na više mjesta jasno potvrđuje: „Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se“ (Mk 16,16); „Uistinu, svi ste sinovi Božji, po vjeri u Kristu Isusu“ (Gal 3,26); „A onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja: onima koji vjeruju u njegovo ime“ (Iv 1,12); „Zato i mi u Krista Isusa povjerovasmo da se opravdamo po vjeri u Krista, a ne po djelima Zakona“ (Gal 2,16). „Ta milošću ste spašeni po vjeri! I to ne po sebi! Božji je to dar!“ (Ef 2,8). Razumiye se stoga zašto je u prvim vremenima Crkve krštenje bilo događaj tako prepun milosti. Dijelilo se odraslima obraćenima iz poganstva koji su, nakon prikladne pouke, u času krštenja ispovijedali svoju vjeru kao slobodnu i zrelu životnu odluku.

Božje djelo i čovjekovo djelo susretali su se istodobno; postojao je savršen sinkronizam milosti i slobode – kao kad se dotaknu pozitivni i negativni pol i plane svjetlo. Ako nema jednog od polova, nema ni svjetla. Bez vjere sakrament krštenja je „vezan“, nije slobodan djelovati u punini svojih učinaka nego ostaje nepoznat i neučinkovit poput neotvorenog i neupotrijebljenog božićnog poklona.

U krštenju primljenom u djetinjstvu (ali i u onom primljenom u odrasloj dobi, ako ga ne prati unutarnje uvjerenje i sudioništvo) taj sinkronizam, u novim povijesnim okolnostima u kojima živimo, nažalost često izostaje. Nekada, kad je čitavo okruženje djeteta bilo kršćansko i prožeto vjerom, ta je vjera mogla proklijati i postupno rasti. Slobodan i osoban čin vjere nadoknađivala je Crkva i iskazivao se ustima roditelja i kumova. Danas okruženje u kojem krštenik odrasta često ne pomaže u njemu probuditi vjeru; nerijetko to nije ni obitelj, još manje škola, a ponajmanje društvo i kultura. Može li sakrament krštenja u takvom okruženju koje ne potiče vjeru donijeti svoje učinke?

Svjesna i osobna odluka za vjeru trebala bi se dogoditi primanjem sakramenta potvrde koji predstavlja milosnu priliku i zadaću da se slobodnom odlukom prihvati primljeno krštenje, da se osobno potvrdi krsni savez, izrekne odgovorno osobno da vjeri i preuzme svoje mjesto u crkvenoj zajednici kao živi ud Kristova Tijela. Potvrda bi trebala značiti konačan kršćanski izbor, barem što se usmjerenja tiče, te kao takva bi trebala vrijediti za cijeli život i odrediti ga u poslušnosti Duhu Svetome i zajedništvu s njime. Pečat Duha Svetoga kojim se potvrđenik označuje znači potpunu pripadnost i suobličnost Kristu, trajno predanje njegovoj službi, ali isto tako i obećanje božanske zaštite u životnim kušnjama.

Svi smo svjesni, i na temelju vlastitog iskustva, da je ovo daleko više ideal nego stvarnost. Dar krštenja, i nakon primanja sakramenta potvrde, kod mnogih kršćana ostaje čitavoga života neotvoren ili poluotvoren. Ispovijedanje jednog krštenja na oproštenje grijeha u Vjerovanju trebalo bi nas podsjetiti na dar krsne milosti i pozvati da mu se svakim danom sve više vjerom otvaramo. U tome smo pozvani jedan drugoga pomagati svjedočanstvom vjere. Zato i živimo svoju vjeru ne kao pojedinci nego kao Crkva. Svjedočanstvo zrele kršćanske zajednice je u ovom pogledu neprocjenjivo. Mnogi su u novije vrijeme došli do svijesti o milosti primljenog krštenja preko različitih crkvenih pokreta i laičkih udruženja gdje su naišli na istinsko svjedočanstvo vjere i počeli živjeti osobno iskustvo vjere kroz slobodni izbor za Krista i aktivno služenje u Crkvi. Evo zašto u Vjerovanju ispovijedamo jedno krštenje za oproštenje grijeha: da ne bi dar krštenja i u našem životu ostao neotvoreni i neiskorišteni dar nego; da ga vjernički živimo u vjeri, nadi i ljubavi kao radosna Božja djeca; svakim danom sve sličniji Isusu Kristu čiji smo učenici po krštenju postali; sve zauzetiji udovi Tijela Kristova snagom Duha koji u nama prebiva; slobodni od grijeha za istinsko zajedništvo s Bogom i ljudima, kao braća i sestre u Kristu s kojim nas krštenje sjedinjuje.

4. Krštenje na oproštenje grijeha

Od svih milosti koje nam sakrament krštenje donosi, Vjerovanje izriče samo oproštenje grijeha: *Ispovijedam jedno krštenje na oproštenje grijeha*. Već je rečeno da se u sakramentu krštenja obnavlja događaj Isusovog pashalnog misterija, da se u krštenju spasenjska stvarnost Isusove smrti i uskrsnuća uprisutnjuje i postaje učinkovita u kršteniku. Matejevo evanđelje na osobiti način naglašava da je svrha i plod kako Isusova rođenja tako i njegove smrti upravo

oproštenje grijeha: „Rodit će sina, a ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih.“ (Mt 1,21); „Ovo je krv moja, krv Saveza koja se za mnoge proljeva na otpuštenje grijeha. (Mt 26,28). Da je Krist umro i uskrsnuo radi oprostjenja naših grijeha na više mjesta ističe i Pavao: Isus je „predan za opačine naše i uskrišen radi našeg opravdanja“ (Rim 4,25); „sam sebe dade za grijeha naše da nas istrgne iz sadašnjega svijeta opakoga“ (Gal 1,4); „Njome nas zamilova u Ljubljenome u kome, njegovom krvlju, imamo otkupljenje, otpuštenje prijestupâ po bogatstvu njegove milosti“ (Ef 1,6-7). Oproštenje grijeha je, dakle, plod Isusove smrti i uskrsnuća koji se prima po sakramentu krštenju.

Oproštenje grijeha je nužno prvo u nizu učinaka krštenja; ono otvara vrata svim ostalim krsnim milostima. Po oproštenju grijeha krštenik umire starome čovjeku – oslobođen je od vlasti grijeha – da bi mogao živjeti novim životom u Kristu. Da bi se novi čovjek rodio, onaj stari treba prije umrijeti. Oproštenje grijeha je tako temeljni preduvjet da bi krštenik postao novo stvorenje, posinjeno dijete Božje, dionik božanske naravi, ud Krista i subaštinik s njime. Najprije treba ukloniti grijeh koji priječi zajedništvo s Bogom da bi krštenik mogao ući u novi, sinovski odnos s Bogom.

U Vjervanju navodimo samo ovaj prvi učinak krštenja, a mislimo i na sve ostale učinke, isto tako nevidljive, koji prema tome spadaju u sadržaj vjere. Budući da sakrament pokore ili ispovijedi obnavlja grijehom izgubljenu krsnu milost, možemo reći da je u Vjervanje indirektno uključen i ovaj aspekt oprostjenja grijeha kao i vjera u Božje milosrđe u Isusu Kristu od kojega nam oproštenje grijeha dolazi. Ne smijemo također zaboraviti da je dar oprostjenja grijeha uvjetovan našom spremnošću da opraštamo grijeha našim dužnicima. Praštanje bližnjemu je prema odlomku

iz Poslanice Kološanima koju čitamo kod blagoslova kuća jedna od karakteristika novoga čovjeka: „Ne varajte jedni druge! Jer svukoste staroga čovjeka s njegovim djelima i obukoste novoga, koji se obnavlja za spoznanje po slici svoga Stvoritelja!... Zaodjenite se dakle – kao izabranici Božji, sveti i ljubljeni – u milosrdno srce, dobrostivost, poniznost, blagost, strpljivost te podnosite jedni druge praštajući ako tko ima protiv koga kakvu pritužbu! Kao što je Gospodin vama oprostio, tako i vi!“. Iz svega ovoga jasno proizlazi kako je krštenje veliki dar kojega valja i otkriti i živjeti. Ispovijedanje vjere u jedno krštenje na oproštenje grijeha u Vjerovanju nas na to neupitno potiče.

I IŠČEKUJEM USKRSNUĆE MRTVIH I ŽIVOT BUDUĆEGA VIJEKA

Vjervanje Crkve završava riječima: „Iščekujem uskrснуće mrtvih i život budućega vijeka.“ Ovdje je glagol „vjerujem“ zamijenjen glagolom „iščekujem“: vjera se pretače u nadu.

1. Nužnost suočavanja sa smrću

Vjervanje ne spominje ono što će prethoditi uskrснуću i vječnom životu, naime smrt. I s pravom, jer ona nije predmet vjere, nego iskustva. Ali smrt nas se tiče toliko neposredno da je ne možemo prešutjeti. Smrt je oduvijek najveći problem čovjeka, smrtonosna bolest koju čovjek dobiva čim se rodi. Jedino što je za svakog čovjeka sigurno jest da će umrijeti.

Problem smrti su neki pokušali riješiti tješeći se da nastavljaju živjeti u svojoj djeci. Ili, slično tome, ako umiru pojedinci, ipak ostaje ljudska vrsta. Ili da se može živjeti i nakon smrti preko djela koja ostaju iza čovjeka. Pisci i pjesnici su u tome nalazili motivaciju za pisanje tješeći se da će nakon njih ostati njihovi spisi. Psalmist se takvima ruga: „Jer, i mudri umiru, pogiba i luđak i bezumnik: bogatstvo svoje ostavlja drugima. Grobovi im kuće zasvagda, stanovi njihovi od koljena do koljena, sve ako se zemlje nazivale imenima njihovim“ (Ps 49,11-12). Iskustvo nas uči, a tako i Pismo, da je „ljudima jednom umrijeti“ (Heb 9,27). Smrt je nešto što ne treba vjerovati jer je stvar ljudskog iskustva, zato se u ovom dijelu Vjervanja niti ne spominje.

2. Kristova pobjeda nad smrću

Jedini pravi lijek protiv smrti je Isus Krist. Isus je svojim uskrsnućem od smrti načinio most kojim se prelazi u vječnost. Nakon Isusa smrt nije više zid o koji se sve razbija, bezdan u koji sve propada. Kako i kada se ta nepovratna promjena u sudbini čovječanstva dogodila? Uspoređujući Adama i Krista, odnosno učinke Adamove neposlušnosti i Isusove poslušnosti i pravednosti Pavao zaključuje: „Uistinu, ako grijehom jednoga smrt zakraljeva – po jednome, mnogo će više oni koji primaju izobilje milosti i dara pravednosti kraljevati u životu – po Jednome, Isusu Kristu. Dakle, grijeh jednoga – svim ljudima na osudu, tako i pravednost Jednoga – svim ljudima na opravdanje, na život!” (Rim 5,17-18). Kristova pobjeda nad smrću je još ljepše opisana u 1 Kor: „A kad se ovo raspadljivo obuče u neraspadljivost i ovo smrtno obuče u besmrtnost, tada će se obistiniti riječ napisana: Pobjeda iskapi smrt. Gdje je, smrti, pobjeda tvoja? Gdje je, smrti, žalac tvoj? Žalac je smrti grijeh, snaga je grijeha Zakon. A hvala Bogu koji nam daje pobjedu po Gospodinu našem Isusu Kristu!” (1 Kor 15,54-57). Presudni čas pobjede nad smrću dogodio se u Isusovoj smrti i uskrsnuću. Isus je zapravo za sve nas umro i uskrsnuo (2 Kor 5,15). Sišao je smrću u grob kao u tamnicu. No nije ostao u grobu nego je uskrsnućem izašao iz njega. Ali ne poput Lazara koji je, nakon što ga je Isus uskrisio na isti život kojim je i prije živio, opet morao umrijeti. Isus, slikovito rečeno, nije izašao iz groba po otvoru kojim su ga mrtva unijeli, tj. nije se vratio prolaznom zemaljskom životu, nego je probio nova vrata na drugu stranu groba prema drukčijem, vječnom životom i tim vratima sada mogu proći svi oni koji u njega vjeruju.

3. Preobrazba smrti u Kristu

Krist svojom smrću i uskrsnućem nije uklonio smrt nego ju je preobrazio. Kako? Evo kako to objašnjava R. Cantalamessa. U Isusu je Riječ Božja postala čovjekom i sišla na zemlju kako bi cjelokupnu ljudsku stvarnost prožela Božjom ljubavlju, pa čak i samu ljudsku smrt. Isus je prihvatio smrt u poslušnosti Ocu i iz ljubavi prema nama ljudima i tako svoju strašnu patnju i smrt na križu pretvorio u krajnji čin ljubavi kako prema Bogu tako i prema ljudima (usp. Iv 13,1: „do kraja ih je ljubio“; Iv 14,31: „Ali neka svijet upozna da ja ljubim Oca i da tako činim kako mi je zapovjedio Otac“). Time nije samo pokazao primjer umiranja iz ljubavi, nego je u svom božansko-ljudskom biću unio Božju ljubav u samu stvarnost smrti. Zahvaljujući tome smrt više nije kao prije mjesto krajnje odsutnosti Božje ljubavi – sjetimo se starozavjetne odvojenosti Boga od smrti – mjesto beznađa i uništenja. Odsada je prožeta Božjom ljubavlju koja je čovjeka dosegla sve do smrti. Nakon što je Krist svladao oštrinu smrti shvaćamo puni smisao Isusova imena „Emanuel“ – „Bog-s-nama“ (Mt 1,23) kao i psalmistove riječi: „Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojim, jer si ti sa mnom“ (Ps 23,4). Do Kristova dolaska smrt je imala posljednju riječ u povijesti svakog čovjeka i svih ljudi. Ukidala je svaku nadu. Sada je, naprotiv, smrt doslovce nastanjena Božjom ljubavlju. Posljednju riječ više nema smrt, nego Božja ljubav i snaga. A ta posljednja riječ jest Kristovo uskrsnuće kao pobjeda ljubavi i života.

Što je, dakle, pita se Cantalamessa, s Isusom promijenjeno u pogledu smrti? Ništa – i sve! Ništa za razum, sve za vjeru. Nije se promijenila nužnost ulaska u grob, ali je dana mogućnost izlaska. Smrt više nije mjesto odsutnosti Boga i njegove ljubavi, jer je Krist kroz nju prošao, i to iz ljubavi prema čovjeku, radi njegova spasenja. Vjernik ne

prolazi kroz smrt sam nego zajedno s Kristom i zajedno s njime pobjeđuje smrt, prelazi u vječni život, u zajedništvo s Bogom. Ako je u utjelovljenju Božji Sin postao čovjekom, po smrti je njegovo utjelovljenje doseglo vrhunac. Po Kristovoj smrti Bog zahvaća u krajnju dimenziju ljudske egzistencije – da ništa, pa ni smrt, ne ostane izvan dometa njegove ljubavi. Smrt ostaje biološki kraj, ali teološki prestaje biti mjesto odsutnosti Boga i postaje mjesto susreta s njegovom ljubavlju. Smrt više nije zid, nego vrata – i to zahvaljujući Isusovom utjelovljenju, smrti i uskrsnuću.

Ovakvo shvaćanje smrti objašnjava paradoksalan stav vjernika pred smrću, tako nalik stavu svih ostalih — i tako različit. Stav je to sastavljen od žalosti, straha, užasa jer znamo da se trebamo spustiti u tamni bezdan smrti; ali i od nade, jer znamo da iz njega možemo izići, da smrt neće imati posljednju, nego samo pretposljednju riječ. „Mi tugujemo zbog neizbježne smrti“ – veli pokojničko predslavlje – „ali nas tješi obećanje buduće besmrtnosti.“ Kršćani tuguju zbog svojih pokojnika, ali ne kao oni „koji nemaju nade. Doista, ako vjerujemo da je Isus umro i uskrsnuo, onda će Bog i one koji usnuše u Isusu, privesti zajedno s njime“ (1 Sol 4,13-14). Vjernik zna što ga čeka na drugoj obali: „I otrt će im svaku suzu s očiju te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli više neće biti jer – prijašnje uminu“ (Otk 21,4). Najčuveniji primjer ovakvog pozitivnog, kršćanskog stava prema smrti ostavio nam je Franjo Asiški. U Pjesmi stvorova pjeva: „Hvaljen budi, Gospodine moj, po sestri nam tjelesnoj smrti“. Kad je umirući osjetio njezinu blizinu opet ju je pozdravio kao sestru i zaželio joj dobrodošlicu.

Za vjernika smrt nije svršetak života, nego početak onoga pravoga života; nije skok u prazno, nego u vječnost. Ona je rođenje i krštenje. Rođenje, jer tek tjelesnom smrću započinje pravi život, onaj koji traje zauvijek. Zato Crkva

slavi blagdane svetaca ne na dan njihova zemaljskog rođenja, nego na dan njihove smrti shvaćene kao rođenja za nebo (*dies natalis*). Umiranje se može usporediti s porođajnim mukama koje prethode rođenju za vječnost. Smrt je također i krštenje. Tako je sam Isus označio svoju smrt (Lk 12,50). Pavao pak govori o krštenju kao o krštenju u smrt Kristovu (Rim 6,3). U starini se krštenik spuštao cijeli u vodu krsnoga zdenca kako bi označio umiranje staroga čovjeka; svi grijesi i sav stari čovjek ostajali su pokopani u vodi. Iz vode je izlazio kao novi čovjek, novo stvorenje, što je označavala i bijela haljina u koju bi ga odjenuli. Tako biva i u smrti: u smrt ulazi zemljanin, a iz nje izlazi nebesnik. Kao što u prirodi umire gusjenica, a rađa se leptir.

4. Uskrsnuće mrtvih

Za razliku od smrti koja spada u područje ljudskog iskustva, uskrsnuće mrtvih spada u područje vjere, nešto što vjerujemo i čemu se nadamo. Vjera u uskrsnuće mrtvih jasno i izričito se pojavljuje tek pri kraju Staroga zavjeta. U *Drugoj knjizi o Makabejcima* jedan od sedmorice braće ubijenih zbog vjere govori svojem krvniku: „Blago onom koji umre od ruke ljudi, u čvrstoj nadi koju ima od Boga: da će ga Bog uskrisiti! A ti – za tebe nema uskrsnuća na život!“ (2 Mak 7,14). Sličan nauk nailazimo i kod Daniela: „U ono vrijeme tvoj će se narod spasiti – svi koji se nađu zapisani u Knjizi. Tada će se probuditi mnogi koji snivaju u prahu zemljinu; jedni za vječni život, drugi za sramotu, za vječnu gadost“ (Dn 12,1-2). *Knjiga Mudrosti*, najmlađa knjiga Staroga zavjeta pak na više mjesta govori o prekogrobnom životu: „Bog stvorio čovjeka za neraspadljivost i učinio ga na sliku svoje besmrtnosti“ (Mudr 2,23); „duše su pravednika u ruci Božjoj i njih se ne dotiče muka nikakva“ (Mudr 3,1); i poslije smrti su „u miru“ i „nada im je puna besmrtnosti“

(Mudr 3,3-4), te „žive do vijeka“ (Mudr 5,15).

Ova vjera je zapravo životno ukorijenjena u cjelokupnoj prethodnoj biblijskoj objavi, čiji je očekivani zaključak i, takoreći, najzreliji plod. Temelji se na sigurnosti o Božjoj svemoći jačoj i od smrti; na sigurnosti o nedostatnosti i nepravедnosti zemaljske nagrade pravednika, npr. mučenika za vjeru, što pravedni Bog ne može dopustiti pa će pravednika nagraditi u vječnosti; na govoru o vječnom Savezu koji pretpostavlja ne samo Božju vječnost nego i vječnost čovjeka; na govoru o stvorenosti čovjeka na sliku Boga koji je vječan.

Isusovo je mišljenje o uskrsnuću mrtvih izraženo u raspravi sa saducejima o slučaju žene koja je imala sedam muževa (Lk 20,27–38). Na pitanje saduceja o ženi koja je imala sedam muževa: „Kojemu će dakle od njih ta žena pripasti o uskrsnuću?“ (Lk 20,23), Isus odgovara ističući činjenicu i način uskrsnuća. Ako se u objavi Mojsiju na Sinaju Bog predstavlja kao Bog Abrahamov, Izakov i Jakovljevi, onda oni moraju biti i nakon smrti živi, jer on je Bog živih, a ne Bog mrtvih. Što se tiče načina uskrsnuća, Isus naglašava da se djeca onoga svijeta niti žene niti udavaju jer više ne umiru, pa nije potrebno niti da se žene i udavaju. To ne znači da u vječnom životu nestaje veza koja je na svet način sjedinila dvoje ljudi u ovome životu; sve što je pozitivno na ovome svijetu u uskrsnuću se ne uništava, nego uzdiže i preobražava.

Još više nego na Isusov nauk, vjera Crkve oslanja se na činjenicu njegova uskrsnuća od mrtvih. „Ako se propovijeda da je Krist uskrsnuo od mrtvih“ – govori Pavao – „kako mogu neki među vama govoriti da nema uskrsnuća mrtvih? Ako uskrsnuća mrtvih nema, ni Krist nije uskrsnuo! ... Ali sada: Krist uskrsnuo od mrtvih, prvina usnulih! Doista, po

čovjeku smrt, po Čovjeku i uskrsnuće od mrtvih! Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će i u Kristu svi biti oživljeni. Ali svatko u svom redu: prvina Krist, a zatim koji su Kristovi, o njegovu Dolasku" (1 Kor 15,12-13.20-23). Pavao ističe da Isusovo uskrsnuće nije izolirani događaj, nego predstavlja početak i predokus općeg uskrsnuća mrtvih; Isus je prvi uskrsnuo od mrtvih, ali ne i jedini, jer on je, reći će Pavao, poput prvog, najranijeg usjeva (prvina) nakon kojeg slijedi čitava žetva.

Kakvo će biti naše uskrslo tijelo? Pavao u 1 Kor 15,35-38 raspravlja o tom problemu rabeći pri tom sliku zrna pšenice koje se preoblikuje u klas. Želi zapravo reći da, kao što ovdje na zemlji postoje različiti oblici, a jedan te isti identitet, tako će i nakon uskrsnuća postojati tjelesnost, ali potpuno drugačija od ove sadašnje, a u isto vrijeme i identična s njom. Marija Magdalena, dvojica učenika na putu u Emaus i učenici na Galilejskom jezeru nisu odmah prepoznali uskrslog Isusa jer je njegovo uskrslo tijelo bilo drukčije, novo, preobraženo. Ali kad su ga prepoznali, shvatili su da je to isti onaj Isus kojega su otprije poznavali. Tako će i naše uskrslo tijelo biti naše, ali ne u sadašnjem obliku nego besmrtno i nebesko, posve prožeto Duhom.

Valja nam vidjeti, što u ovom kontekstu znače izrazi *tijelo* i *tjelesnost*? I. Karlić ističe da se nekada *tijelo* jednostavno poistovjećivalo s *lešom* i *uskrsnuće tijela* se shvaćalo kao "rekonstrukcija" leša koji se počeo raspadati u trenutku smrti. Suvremena katolička teologija polazi od više osobnog poimanja tijela: *biti čovjek* znači bitno *biti-u-svijetu*, *komunicirati s drugima* i *biti uronjen u povijest*. Ova tri temeljna obilježja čovjeka tvore njegovu tjelesnost. Prema tome, *uskrsnuće tijela* značilo bi da sav čovjek, sa svekolikom poviješću

svoga života, sa svim odnosima prema drugima ima budućnost. S konačnim dovršenjem čovjeka i dio svijeta će biti dovršen. Uskrsnućem tijela neće sadašnji čovjekov život (vezan uz svijet) biti samo zamijenjen neakvim budućim, čisto duhovnim životom, nego preoblikovan, preobražen i dovršen, kompletiran (Usp. Rim 8, 18-25).

Sav čovjek, stvoren od Boga, određen je živjeti u zajedništvu s Bogom! Uskrsnuće tijela ne znači, dakle, zaborav prošlosti, nego potvrđuje i valorizira život ovdje na zemlji proživljen. I učenici "vide" tragove povijesti Isusova života, koji su ostali na tijelu Uskrsloga (usp. Iv 20,20). Uskrsnuće, budući da je tjelesno, nosi u sebi svijet, produbljuje odnose, kompletira povijest.

5. Život budućega svijeta

Postoje pitanja koja ljudi postavljaju od iskona: Tko smo? Odakle dolazimo? Kamo idemo? Čovjek ne može sam dokučiti odgovore na ova pitanja. Objava nas uči da postojimo jer nas je Bog htio i da nas je Bog odredio za spasenje, za vječno zajedništvo s njime. S druge strane statistike pokazuju da je vjera u uskrsnuće tijela i vječni život kod današnjih kršćana na vrlo niskome stupnju, kao da se to i ne smatra važnim. Je li to reakcija na činjenicu što se nekada možda premala vrijednost davala ovozemaljskom životu. Filozof Hegel je smatrao da kršćani rasipaju na nebo snage namijenjene zemlji. Danas je pak obratno: zapostavljeni su vječni život i nebo. Sv. Pavao je s obzirom na odnos ovozemaljskog i vječnog života jasan: „Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjeđniji smo od svih ljudi“ (1 Kor 15,19). Pa nešto kasnije nadodaje: „Ako mrtvi ne uskršavaju, jedimo i pijmo jer sutra nam je umrijeti“ (1 Kor 15,32). Ukoliko nema vječnog života, onda treba ovaj

život živjeti što ugodnije, pa makar i na tuđi račun.

Premda je današnji čovjek potiskuje, želja za vječnim životom ipak ostaje najdublja čežnja ljudskoga srca. Čežnja za vječnošću ne pretpostavlja prezir prema ovome svijetu i zemaljskom životu. Vjera u vječnost ne rađa se iz gađenja prema životu, nego iz strasti za životom. „Dostojan si nastaviti živjeti. Tako je slatko živjeti i svjetlost je tako lijepa“, govorili su krvnicima jednomu mučeniku iz 3. stoljeća, po imenu Pionije; a on je odgovorio: „Da, znam da je slatko živjeti, ali mi tražimo bolji život. Svjetlost je lijepa, ali mi želimo pravu Svjetlost; znam da je zemlja lijepa, Božje je djelo. Ako je se odričemo, to nije iz gađenja ni prezira, nego zato što poznamo veća dobra.“

6. Vječni život kao nada i prisutnost

Za vjernika vječnost nije samo nada, nego i prisutnost. Iskustveno je dodirujemo svaki put kad učinimo istinski čin vjere u Krista, jer onaj tko vjeruje u njega već posjeduje vječni život. Na ovoj istini inzistira osobito Ivanovo evanđelje: „Da, to je volja Oca mogega da tko god vidi Sina i vjeruje u njega, ima život vječni i ja da ga uskrisim u posljednji dan“ (Iv 6,40); „Zaista, zaista, kažem vam: tko vjeruje, ima život vječni“ (Iv 6,47); „Tko blaguje tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni; i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan“ (Iv 6,54); „Tko ima Sina, ima život; tko nema Sina Božjega, nema života. To napisah vama koji vjerujete u ime Sina Božjega da znate da imate život vječni“ (1 Iv 5,12-13). Kod Ivana nalazimo i definiciju vječnoga života: „A ovo je život vječni: da upoznaju tebe, jedinoga istinskog Boga, i koga si poslao – Isusa Krista“ (Iv 17,3).

Prema Ivanu onaj koji vjeruje u Isusa, Krista i Sina Božjega, već sada ima život vječni, odnosno već na ovome svijetu

živi vječnim, Božjim životom, tj. poznaje Oca i Sina. Kriterij poznavanja Boga je ljubav: „... svaki koji ljubi, od Boga je rođen i poznaje Boga. Tko ne ljubi, ne upozna Boga jer Bog je ljubav“ (1 Iv 4,7-8). Budući da se ljubav prema Ivanu konkretizira u vršenju Božjih / Isusovih zapovijedi (usp. Iv 14,15.21; 15,10) onda možemo slobodno reći da onoliko poznajemo Boga, odnosno onoliko već sada živimo vječnim životom koliko vršimo njegove zapovijedi. Kao vjernici, dakle, već ovdje na zemlji živimo u egzistencijalnom odnosu ljubavi s Bogom. Taj odnos se nastavlja u vječnom životu poslije smrti i garancija je uskrsnuća u posljednji dan kada će čitav čovjek ući u vječno zajedništvo s Bogom. Taj odnos se ovdje na zemlji hrani Isusovim riječima – koje su „riječi života vječnoga“ (Iv 6,68) – i euharistijom (Iv 6,54).

Sv. Pavao vidi prisutnost vječnosti već u ovom vremenu po Duhu Svetome koji je dan vjernicima kao zalog vječnog života: „U njemu ste i vi, pošto ste čuli Riječ istine – evanđelje spasenja svoga – u njemu ste, prigrlivši vjeru, opečaćeni Duhom obećanim, Svetim, koji je zalog naše baštine: otkupljenja, posvojenja – na hvalu Slave njegove“. (Ef 1,13-14); „Da, i mi koji smo u ovom šatoru, stenjemo opterećeni jer nećemo da budemo svučeni, nego da se još obučemo da život iskapi što je smrtno. A zato nas je sazdao Bog – on koji nam dade zalog Duha“ (2 Kor 5,4-5). Riječ zalog (polog, kapara, jamstvo) preuzeta je iz trgovačkog ambijenta. U ondašnjem kao i današnjem trgovačkom jeziku to je bila prva uplata koja jamči da će ostatak biti isplaćen; svojevrzni „predujam“ koji potvrđuje da će ugovor biti do kraja izvršen. Sv. Augustin na slijedeći način tumači Pavlove riječi: „Krist nam je dao zalog Duha Svetoga kojim nas je on, koji nas nikada ne bi mogao prevariti, htio učiniti sigurnima u ispunjenje svoga obećanja. A što je obećao? Obećao je vječni život, čiji je polog Duh koji nam je dan.“

Snagom Duha kojeg je primio po vjeri u Isusa Krista vjernik već sudjeluje u Božjem životu, ali još nepotpuno, tek u prvom dijelu onoga što će jednom primiti u punini. Duh Sveti je sadašnja stvarnost spasenja i istodobno jamstvo buduće punine. Po njemu vjernik već sada živi svoje zajedništvo s Ocem i Sinom (usp. Rim 8,9-10), kao novo stvorenje snagom Duha Božjega (usp. Rim 8,4). Po krštenju vjernik prima Duha Svetoga i počinje živjeti Božjim životom, odnos s Bogom koji će doseći svoju puninu u uskrsnuću tijela i u životu vječnom.

7. „Što oko ne vidje i uho ne ču“

Obnovljena vjera u vječnost potrebna nam je da našem hodu prema svetosti udahne novi zamah. Slabljenje ideje vječnosti djeluje i na vjernike, smanjujući u njima sposobnost da hrabro podnose patnju i kušnje života. Izgubili smo naviku da se pred svakom situacijom pitamo: Što je to prema vječnosti, odnosno što to koristi vječnosti? Isus je rekao: „Pa ako te ruka ili noga sablažnjava, odsijeci je i baci od sebe. Bolje ti je ući u život kljastu ili hromu, nego s obje ruke ili s obje noge biti bačen u oganj vječni. I ako te oko sablažnjava, izvadi ga i baci od sebe. Bolje ti je jednooku u život ući, nego s oba oka biti bačen u pakao ognjeni“ (usp. Mt 18, 8-9). Ukoliko izgubimo iz vida vječnost, sve će nam biti teško. Možemo reći i suprotno zajedno sa sv. Pavlom: „Smatram, uistinu: sve patnje sadašnjega vremena nisu ništa prema budućoj slavi koja se ima očitovati u nama.“ (Rim 8, 18). Težina sadašnje nevolje „laka“ je upravo zato što je trenutačna; težina buduće slave neizmjerena je upravo zato što je vječna.

Mnogi se pitaju: Što ćemo činiti od časa kad uđemo u vječnost? Neće li nam biti dosadno provesti svu vječnost s iste tri Osobe, pa makar one bile božanske? Možemo

odgovoriti protupitanjem: Je li dosadno biti dobro? Čovjeku sve dosadi osim biti dobro, a ondje će biti beskrajno dobro. Upitajmo zaljubljene dosađuje li im biti zajedno. Kad nam se dogodi trenutak iznimno čiste, snažne radosti, ne rađa li se u nama želja da to potraje zauvijek, da nikad ne prestane? Ovdje na zemlji takva stanja ne traju, jer nema stvari koja bi nas beskrajno mogla ispunjati. S Bogom je drukčije. Naš će razum u njemu naći Istinu i Ljepotu koje se nikada neće moći zasititi, a naše srce Dobro od kojega se nikada neće umoriti.

Vjernome sluzi Isus će u posljednji dan reći: „Valjaš, slugo dobri i vjerni! Uđi u radost gospodara svoga“ (Mt 25, 21). Eto u čemu će se sastojati vječni život: prvenstveno u potpunom uranjanju u ocean beskrajne radosti Trojstva, u blaženom gledanju Boga, u blaženome zajedništvu s njime. Uz zajedništvo s Bogom vječni život uključuje i zajedništvo s drugim ljudima i stvorenjima, radost za svekoliki svijet, stvoren i priveden dovršenju od samoga Boga. Radost vječnoga života je veća nego što je možemo i zamisliti. Ne kaže li Pismo: „Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, to pripravi Bog onima koji ga ljube“ (1 Kor 2,9).

No, vječni život ima svoj početak već u zemaljskom životu. Već smo sada kao vjernici pozvani živjeti Božjim životom. Kako? Gradeći već ovdje na zemlji Božje kraljevstvo mira, pravde i ljubavi za čiji dolazak u Očenašu molimo, a koje će biti ostvareno u punini drugim Kristovim dolaskom; hodajući putem ljubavi kako bismo se našli dostojni budućega svijeta i poziva: „Dodite, blagoslovljeni Oca mojega! Primite u baštinu Kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta! Jer ogladnjih i dadoste mi jesti; ožednjih i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnušte me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni“ (Mt 25,34-36). Ne smijemo zaboraviti niti Isusovo upozorenje: „Neće

u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine!', nego onaj koji vrši volju Oca mogega, koji je na nebesima" (Mt 7,21). U Očenašu svakodnevno molimo: „Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji“. Gdje ljudi izvršavaju volju Božju, tumačio je papa Benedikt XVI., nebo se već sada spušta na zemlju. Istina, tek kao predokus. Ali, vjerujemo da će sve ono dobro i lijepo što je sada prolazno i nesavršeno, u vječnosti postati neprolazno i savršeno.

Korištena literatura:

1. Cantalamessa, Raniero, *La nostra fede. Il Credo meditato e vissuto*, Milano, 2016.
2. Karlić, Ivan, „Vjerujem...“. *Kateheze o katoličkoj vjeri*, Zagreb, 2013.
3. *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994.
4. Schönborn, Christoph, *Living the Catechism of the Catholic Church*, San Francisco, 1995.
5. Tamarut, Anton, *Da bismo imali udjela s Kristom. Izabrane teme iz sakramentalne teologije*, Zagreb, 2009.
6. Von Balthasar, Hans Urs, *Credo. Meditations on the Apostle's Creed*, San Francisco, 2005.

Biskupija Krk, Jubilarna godina 2025.